

Zaburzenia ze spektrum autyzmu

dr Rafał Kawa

Wydział Psychologii, Uniwersytet Warszawski
Polska Akademia Nauk

Greiningar- og ráðgjafarstöð ríkisins, 2012

Polska społeczność w Islandii

- Wrzesień 2012:
  - 9146 obywateli pochodzących z Polski
  - 1751 dzieci, których rodzicami są Polacy
- Coraz więcej polskich rodzin zgłasza się do Państwowego Ośrodka Diagnostyczno-Poradniczego

---

Czym są zaburzenia ze spektrum autyzmu?

- Autyzm jako zaburzenie nieharmonijne (deficyty w pewnych obszarach vs nadzwyczaj dobry poziom rozwoju w innych obszarach)
- Nieprawidłowości mogą występować już w pierwszym roku życia. Czasem rozwój postępuje prawidłowo, po czym następuje zahamowanie lub regres.

Objawy charakterystyczne dla autyzmu

- Zaburzenia w komunikowaniu się
- Zaburzenia interakcji społecznych
- Ograniczone, powtarzające się, stereotypowe, modele zachowań i zainteresowań

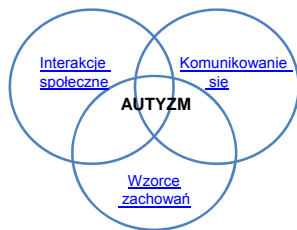

- Zaburzenie to cechują symptomy występujące w trzech sferach:

Objawy charakterystyczne dla autyzmu c.d.

- Zaburzenia w komunikowaniu się – zaburzone rozumienie oraz ekspresja językowa używana w społecznym porozumiewaniu się

Objawy charakterystyczne dla autyzmu c.d.

- Zaburzenia interakcji społecznych – zaburzony rozwój przywiązania społecznego lub wzajemnych kontaktów społecznych

---

Objawy charakterystyczne dla autyzmu c.d.

- Ograniczone, powtarzające się, stereotypowe, modele zachowań i zainteresowań – zaburzona zabawa

---

Zaburzenia w komunikowaniu się

- Opóźnienie lub brak rozwoju mówionego języka.
- Nieużywanie gestów lub mimiki jako sposobu porozumiewania się
- Brak inicjatywy w podejmowaniu wymiany konwersacyjnej
- Stereotypowe i powtarzające się wykorzystanie słów - echolalie

---

Zaburzenia w komunikowaniu się

- Brak potakiwania lub uśmiechania się aby podtrzymać komunikację
- Odwracanie zaimków
- Nieodpowiadanie na sygnały kierowanie do dziecka
- Rolę komunikacji pełnić może krzyk, płacz, samouszkodzenie lub zachowanie agresywne
- Dysproporcja w rozumieniu i naśladowaniu słów

Zaburzenia w komunikowaniu się:

- Powtarzanie tekstów z telewizji.
- Odpowiadanie na postawione pytanie tym samym pytaniem, np. A: Chcesz pić? B: Chcesz pić?
- Odwracanie się lub niereagowanie w sytuacji, gdy rodzic podchodzi i pyta się: „Chcesz jeść?”
- Mówienie monotonnym, niezmiennym tonem lub wypowiedzanie konkretnego zdania z identyczną intonacją.
- Używanie ręki rodzica jako „narzędzia” np. dziecko, które chce posłuchać muzyki, prowadzi rodzica i dotyka radia ręką rodzica.
- Mówienie o sobie: „Marek chce jeść.”, „On chce jeść.”

Zaburzenia interakcji społecznych

- Nienawiązywanie kontaktu wzrokowego
- Nieadekwatne do sytuacji: wyraz twarzy, postawa ciała i użycie gestów
- Nieadekwatny rozwój związków rówieśniczych obejmujących dzielenie zainteresowań, czynności, emocji
- Nieadekwatne reagowanie na emocje innych osób
- Brak spontanicznej potrzeby dzielenia z innymi radości, zainteresowań lub osiągnięć

Zaburzenia interakcji społecznych

- Zaburzona zdolność do monitorowania uwagi innej osoby
- Zaburzone naśladowanie innych osób
- Brak zainteresowania innymi ludźmi
- Brak podejmowania wspólnej aktywności z rówieśnikami.

Zaburzenia interakcji społecznych:

- Niereagowanie na wołanie dziecka.
- Uciekanie wzrokiem, gdy rodzic staje naprzeciwko dziecka i mówi do niego.
- Reagowanie płaczem/smutną miną na ulubioną osobę/przedmiot.
- Napady śmiechu niezwiązane z sytuacją.
- Reagowanie śmiechem na płacz matki
- Brak zainteresowania czynnościami wykonywanymi przez rodziców lub rówieśników np. naprawianie, malowanie, gotowanie itd.
- Nieuspakajanie się, gdy dziecko jest brane przez matkę na ręce.

Zaburzenia interakcji społecznych:

- Nieuśmiechanie się do ludzi.
- Nie wyciąganie rąk przez dziecko w oczekiwaniu na to, że ktoś je przytuli.
- Odsuwanie się od przytulającej dziecko osoby
- Przytulanie się do obcych ludzi – traktowanie obcych jak znane osoby.
- Ignorowanie obecności ludzi.
- Nie rozumienie zasad zabawy lub gry, bawienie się obok.
- Szukanie kontaktu z osobami starszymi.
- Brak naśladowania zachowań innych osób.

Zachowania stereotypowe

- Przywiązanie do niefunkcjonalnych czynności rutynowych
- Powtarzające się manierezmy ruchowe
- Koncentracja na cząstkowych właściwościach przedmiotów
- Brak zabawy, w której dziecko bawi się „na niby” lub naśladowuje role

---

Zachowania stereotypowe:

- Wahadłowe kiwanie się, kołysanie się, podskakiwanie w miejscu, doznawanie wstrząsów, wirowanie w miejscu
- przysłuchiwanie się urządzeniom mechanicznym, zainteresowanie źródłami światła, przyglądanie się przedmiotom, fascynacja krawędziami,
- zachowania autoagresywne – dostarczanie sobie bólu (gryzienie się, drapanie, duszenie się, nakłuwanie ciała, szczypanie, uderzanie częściami ciała w przedmioty, uderzanie rękoma lub przedmiotami w różne części ciała)
- Zainteresowania dotyczące wąskiej grupy przedmiotów, aktywności

---

Zaburzenia w innych obszarach

- Zaburzenia w funkcjonowaniu poznawczym
  - Zaburzenia uwagi oraz pamięci (brak zdolności do szybkiego przenoszenia uwagi, tworzenie wspólnego pola uwagi) deficyty te nie ograniczają się do sytuacji społecznych.
  - Zaburzenia funkcji wykonawczych
  - Zaburzenia centralnej koherencji
  - Zaburzenia w zakresie tworzenia teorii umysłu
- Zaburzenia sensoryczne
  - Nadwrażliwość lub niedowrażliwość na niektóre bodźce

Zaburzenia w innych obszarach

- Zaburzenia emocjonalne
  - Zaburzenia lękowe
  - Zmiany nastroju
- Zaburzenia motoryczne
  - Motoryka mała i motoryka duża
- Zaburzenia zachowania
  - Zachowania agresywne, autoagresywne, destrukcyjne
  - Nadaktywność

Skąd bierze się autyzm?

- Zaburzenie neurorozwojowe – nieprawidłowe funkcjonowanie mózgu
  - Czynniki genetyczne
  - Czynniki środowiskowe
- Zaburzenia ze spektrum autyzmu **nie** są wynikiem błędów wychowawczych, braku właściwych relacji z rodzicami
- Nie znaleziono dowodów na to, że szczepionki przyczyniają się do wystąpienia autyzmu

---

Jaka terapia?

- Pożądane charakterystyki:
  - Wczesna interwencja
  - Zindywidualizowanie terapii
  - Wyraźna struktura otoczenia
  - Ciągłość, kompleksowość, i intensywność oddziaływań
  - Zastosowanie teorii uczenia się
  - Terapia prowadzona w środowisku naturalnym
  - Włączanie rodziny do pracy z dzieckiem
  - Integracja dziecka z rówieśnikami

Co mogą zrobić rodzice?

- Jak najszybciej szukać pomocy
  - U profesjonalistów
  - U najbliższych, wśród przyjaciół, w społeczności
  - Rozmawiać z innymi o swoich problemach
- Wykorzystywać wszelkie sytuacje do nawiązania kontaktu z dzieckiem
  - Dostrzeganie mocnych i słabych stron
  - Unikać nadopiekuńczości
- Szukać informacji pochodzących ze sprawdzonych źródeł

Co mogą zrobić rodzice?

- Rozwijanie umiejętności społecznych
  - Stwarzanie okazji do bycia z innymi dziećmi
  - Wykorzystanie zainteresowania dziecka
  - Wykorzystanie historyjek społecznych
- Rozwój poznawczy
  - Kategoryzowanie, tworzenie całości, abstrakcyjne pojęcia
- Generalizowanie umiejętności

Co mogą zrobić rodzice?

- Nie ograniczać aktywności werbalnej
- Rozwijać wspólne pole uwagi
- Stosować bodźce wizualne (np. PECS)

Literatura

- Pisula, E. (2010). *Autyzm. Przyczyny, symptomy, terapia*. Gdańsk: Wydawnictwo „Harmonia”.
- Pisula, E. (2005). *Małe dziecko z autyzmem*. Kraków: Impuls
- Danielewicz, D., Pisula, E. (2008) (red.), *Wybrane formy terapii i rehabilitacji osób z autyzmem*. Kraków: Impuls

---

Literatura

- Maurice, C. (2007). *Modele zachowań oraz współpraca z dziećmi autystycznymi*. Warszawa: Twitter
- SERIA BROSZUR: *Jak kierować zachowaniem – SPOA*
- Suchowierska, M., Ostaszewski, P., Bąbel, P. (2011). *Terapia behawioralna dzieci z autyzmem*. Gdańsk: GWP
- Gray, C., White, A. (2006). *Ja i mój świat. Historyjki społeczne*. Fraszka Edukacyjna.
- Plummer, D. (2007). *Jak kształtować umiejętności społeczne*. Fraszka Edukacyjna.

Literatura

- Shore, S. (2008). *Za ścianą*. Warszawa: Krajowe Towarzystwo Autyzmu.
- Notbohm, E. (2009). *10 rzeczy, o których chciałoby ci powiedzieć dziecko z autyzmem*. Warszawa: Świat Książki.
- Pasterny, H. (2010). *Tandem w szkocką kratkę*. Katowice: Wydawnictwo Credo.

Internet

- www.forumautyzmu.pl
- www.synapsis.waw.pl
- www.autyzmasd.pl
- www.dzieci.org.pl
- Niegrzecznedzieci.org.pl
- Spoa.org.pl

Słowniki

- Bąbel, P., Suchowierska, M., Ostaszewski, P. (2010). Analiza zachowania od A do Z. Gdańsk:GWP
- Reber, A. S., Reber, E. S. (2002). Słownik psychologii. Warszawa: SCHOLAR
